

zrinška matic

BERLIOZOVO PROKLETSTVO

Stota obljetnica Berliozova rođenja bila je 1903. godine i u to vrijeme, premda se njegovo ime pojavljivalo u svojoj glazbenoj referencijalnoj literaturi, Berlioz nije bio prihvaćen kao istinski veliko skladateljsko ime. Velikim dijelom to je uzrokovano i time što njegova glazba nije redovito izvođena, pa nije imao svoje sljedbenike kao većina drugih velikih skladatelja. Dakle, bilo je nemoguće procijeniti pravu vrijednost Berliozove glazbe upravo zbog tog nepoznavanja njegovog opusa, a čak i oni koji su najčvršće stajali iza Berliozova djela, povlačili su se pred klišeiziranom svakodnevnom kritikom i odustajali od detaljnijeg pristupa i prosudbe njegove stvaralačke ostavštine. Na pravo razumijevanje Berliozova glazba počela je nailaziti tek u drugoj polovici dvadesetog stoljeća - u velikoj mjeri zahvaljujući pojavi LP ploča s njegovim djelima, a tek danas se sa sigurnošću može reći da je njegov opus poznat i prihvaćen. Berlioz je, nakon dugih godina nerazumijevanja i svrstavanja među glazbene ekscentrike, prihvaćen kao ozbiljan skladatelj i originalan sudionik u stvaranju raznolike i bogate romantične glazbene ostavštine.

Ideja individualne slobode kao ideja vodilja romantičnog pokreta bila je prisutna već dugo prije Berliozova, no on ju je posve prigrlio i ona ga je vodila i u privatnom i u javnom životu. Svoju imaginaciju utemeljio je na mislima i djelima ne samo velikih stvaralačkih imena, a njegov doživljaj svijeta oko sebe već je od najranijih dana svjedočio o strastvenom romantičnom senzibilitetu umjetnika. Prva nadahnuća iz kojih će kasnije crpiti u svojim djelima pronašao je u antičkim pjesnicima. U svojim memoarima prisjeća se trenutaka čitanja Vergilijeva epa "Eneida" koji su mu se duboko urezali u pamćenje: *"Bio je to Vergilije koji je prvi pronašao put do mog srca i probudio moju maštu, govoreći mi o epskim strastima. Jednog dana, kad sam došao do scene u kojoj Didona izdiše na posmrtnoj lomači, morao sam stati strašno potresen. Nisam mogao pročitati više ni riječi. Videći kako sam bio zbunjen i potresen tim osjećajem, ali pretvarajući se kao da ništa ne primjećuje, moj otac se naglo podigao i zatvorio knjigu. 'To će biti dosta, moj dječče, umoran sam.' Ja sam požurio vani, daleko od ičijeg pogleda, da isplačem svoju vergilijansku tugu."* Hranio se na filozofskoj misli Rousseaua, Kanta, Schellinga i Coleridgea. Njegova mašta pronalazila je nadahnuće u prirodnim krajolicima i onima iz knjiga - putovanje po Italiji nadahnulo ga je, kao i Shakespeareov "Kralj Lear" i Goetheov "Faust".

Stvaralačke impulse crpio je i iz strasti prema životu samom i iz strasti prema umjetnosti. *"Ljubav ili glazba, kakva je to moć koja čovjeka može podignuti u najdivnije visine! To je veliko pitanje: ipak, čini se da bi se na njega moglo odgovoriti ovako: Ljubav ne može dati ideju o glazbi,*

glazba može dati ideju o ljubavi. Ali što ih razdvaja? One su dva krila duše." Ljubav i glazba kao "dva krila duše", u tom spontanom tijeku misli koji iznosi u svojim "Memoarima" Berlioz dolazi do onoga što pokreće cijelo njegovo stvaralačko nastojanje.

Unatoč nerazumijevanju, Berlioz je ustrajao u svom skladateljskom radu i ostvarenju svojih ideala, zahvaljujući nevjerojatnoj životnoj energiji koju je posjedovao. Ipak, nakon borbi, uspona i padova, dajući ostavku i kao kritičar u listu "Journal des debates", Berlioz zaključuje: "*Nemam više ...nemam niti nade, niti iluzija, ni velikih zamisli ni uzvišenih koncepcija.*" Njegov se duh mogao izraziti sad jedino u ljutnji i prijeziru prema ljudskoj gluposti i ispraznosti.

Sve slabiji i bolesniji pred kraj života, nije više imao ni snage ni volje za entuzijazam i strast. Premda tjerajući i preko svojih granica, s vremenom je morao priznati poraz. Svijet koji je na početku, kad je tek stupio u njega, prihvaćao njegov idealizam, sada je prepustio zaboravu njegov genij. Svu energiju koja mu je preostala uložio je u žarko izražavanje prijezira prema onome što je nazivao "lakom glazbom".

Vjerovao je i dalje u svoje ciljeve. Premda iznevjeren i prezren, nije napustio svoju viziju, ostajući vjeran svojoj pravoj prirodi i odan originalnoj umjetničkoj ideji do kraja, nikad ne popustivši ni u vjeri u sebe ni u svoju glazbu. Berlioz je bio svjestan nerazumijevanja na koje je nailazila njegova glazba, znao je i zašto, ali je strastveno branio svoje zamisli. U više navrata govori o svom stilu u svojim "Memoarima" objavljenim prvi put 1870. godine. Same skladateljeve riječi najbolje

objašnjavaju njegove umjetničke težnje i način na koji ih ostvaruje i, kao da je znao da će njegova glazba dugo ostati neshvaćena i da će proći mnogo godina dok njegova glazba ne počne govoriti sama za sebe, on opisuje svoje djelo za nekoga tko će ga znati prepoznati (Izvide iz memoara možete naći na našem u webzinu - www.wam.hr).

Monumentalnost, velike dimenzije njegovih djela, ogromni izvođački kolektivi često su bili uzrokom odgođenih ili nikad realiziranih izvedbi Berliozovih djela. Jedna od prvih ideja koja se rodila u Berliozovoj mašti bilo je veliko uprizorenje Vergilijevog epa "Eneida". Nikad u cijelosti izvedenim za Berliozova života, tim djelom će se kroz nekolicinu izvedbi na svjetskim pozornicama najveličanstvenije proslaviti dvjestota obljetnica Berliozova rođenja koju slavimo ove godine. Najuspjelija je to od tri Berliozove opere - "Trojanci". Unatoč epskim proporcijama, Hector Berlioz napisao je libreto i glazbu ove opere za samo dvije godine, od 1856. do 1958. godine. Pariška opera je ponudila da je izvede, ali je na kraju ipak odbijena zbog trajanja djela i visokih zahtjeva produkcije. Napokon, nakon pet godina pokušavanja da se "Trojanci" tamo izvedu, Berlioz je pristao na to da se praiizvedba održi u manje prestižnom Lirskom kazalištu. Ali bio je prisiljen podijeliti operu na dva dijela: "Osvajanje Troje" i "Trojanci u Kartagi". U Theatre Lyrique konačno je izveden samo drugi dio opere, što je duboko razočaralo Berliozu. Napisao je: "*O moja plemenita Kasandra, moja herojska djevo, moram odustati: nikad te neću čuti.*" I nažalost, bio je u pravu. Prvi dio "Trojanaca" nije bio postavljen sve do 1890. godine, dvadeset i jednu godinu nakon Berliozove smrti.